

Hankerekisteriin

27.6.-08

M. Korhonen

K a a r i n a n

k i r k k o .

45090

336 yleis korttia,
vain asennukseen
kaivanto puuttuu

Kaarinan kirkon
lämpöjohtoon asentamistyöt.

16. 4. 1945 sain valtionarkeologilta määräyksen Muinaistieteellisen toimikunnan puolesta valvoa niitä kaivaustöitä, jotka 16. 4. 1945 piti aloittaa lämpöjohtojen asettamiseksi Kaarinan kirkkoon. Matkustin Turkuun 16.4. pikajunalla klo 18,05. Perillä Turussa klo 0,40 17.4. Aamulla soitin Turusta Kaarinaan kirkkoherra Marjaselle, jolloin tämä ilmoitti, ettei töitä oltukaan voitu aloittaa 16.4. niinkuin Muinaistieteelliselle toimikunnalle oli ilmoitettu. Sovittiin kuitenkin, että kirkossa samana päivänä suoritettaisiin tarkastus, jossa olivat läsnä kirkkoherra Marjanen, rak. mest. Mattila, insin. Karmas, insin. ja allekirjoittanut. Todettiin, että kirkon lattiaan suunniteltuja kaivantoja oli jonkunverran muutettava, jottei kuorissa olevia penkkejä tarvitsisi purkaa. Työt päätettiin aloittaa vasta maanantaina 23.4. Allekirjoittanut tulisi paikalle vasta aikaisintaan 25.4., koska vasta tällöin arvioitiin lattiatiilien olevan poistettuja ja mahd. hautojen esillä.

Kirkkoherra Marjanen esitti toivomuksen, että tait. Oskari Niemi lähetettäisiin puhdistamaan kirkon holveja, jotka kirkossa olevien kamiinujen takia olivat pahasti noettuneet. Myöskin Gadolinin hautakappelin vesikatto olisi uusittava.

Töiden näinollen viivästyessä palasin Helsinkiin 18.4. Turusta klo 7,50 lähtevällä junalla. Esittäessäni valtionarkeologi Nordmanille ja osastonjohtaja Clevelle kirkkoherra Marjaselta saamaani piirustusta, josta kävi ilmi lämpöjohtojen tuleva sijainti, päätettiin, että itäisen päätyikkunan alle suunniteltu lämpöpatteri kokonaan jätettäisiin pois, koska se vaatisi alttarin siirtämistä seinästä irralleen. Päätettiin myös, että tait. Niemi seuraavalla matkallani seuraisi mukanaani Kaarinaan laatimaan kustannusarvion holvien puhdistamista varten.

25.4.

Matkustin takaisin Kaarinaan 25.4. ja olin perillä klo 15,30. Tällöin olivat työt siinä vaiheessa, että kirkon arvokkaampi irtaimisto oli joko siirretty pois tai paperilla suojattu sekä lattiatiilien poistaminen käynnissä. Ainoastaan läntisen eteisen lattiassa sekä kirkossa, alttarin ja kaakkoisimman pilarin välis-

sä oli lattiatiilien alla olevaan betonikerrokseen puhkaistu reiät, niin että mullansekainen hiekka oli näkyvissä. Eteises-
sä oli tavattu kahden kirkonsuuntaisen ruumisarkun jätteitä
ja nauvoja, mutta ei muurattuja hautoja eikä esineitä.

26.4.

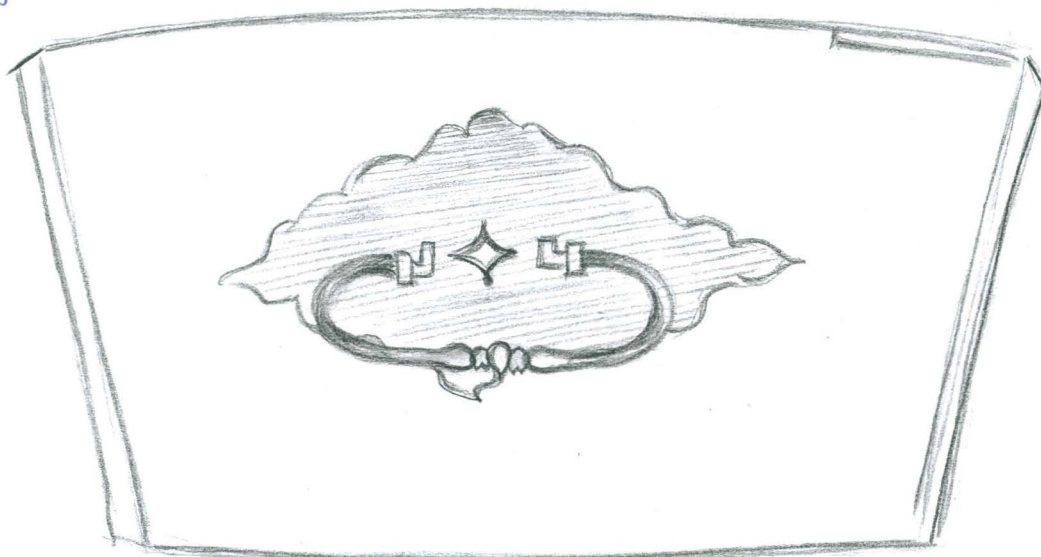
Kaivamista jatkettiin kuorissa ja lattiatiilien poistamista
keskikäytävällä ja asehuoneessa sekä tämän ja keskikäytävän
välillä.

Altтарin ja kaakkoisen pilarin välistä tuli esille luita,
jotka osoittivat, että hautoja oli perusteellisesti pöyhity
viimeistään nykyistä lattiaa tehtäessä. Ehjiä arkkuja ei
tavattu. Kivet, jotka tulivat esille, kuuluivat osittain
kaakkoisen pilarin perusmuuraukseen, osittain irralliseen kivi-
ryhmään, jossa ei ollut laastin jätteitä. Viimemainitusta
ryhmästä jätettiin paikoilleen alin, yläpinnaltaan laakea,
alaspäin suippeneva kivi, kun taas muut tässä esille tul-
leet kivet poistettiin.

Löytöjä altтарin ja
kaakkoisen pilarin välistä:

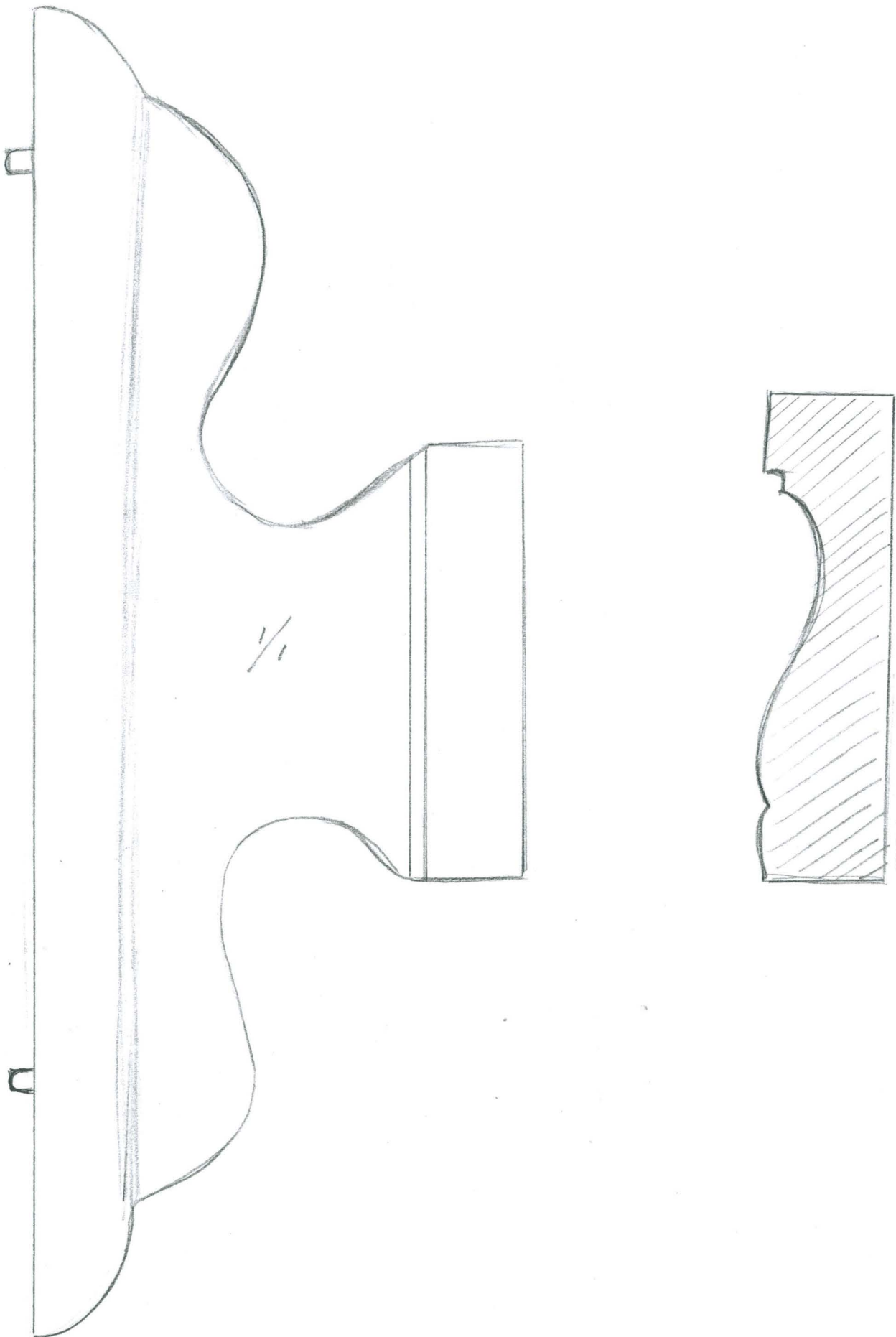
1) Lauta ruumisarkun jalkapäästä. Laudassa pahasti ruostunut,
rautainen, barokkityylinen kahva.

337
Karta
853: 1:348
31

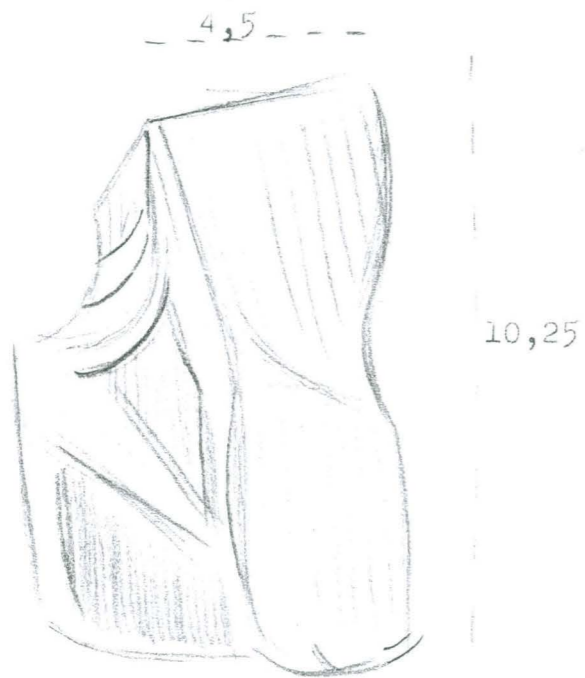

18

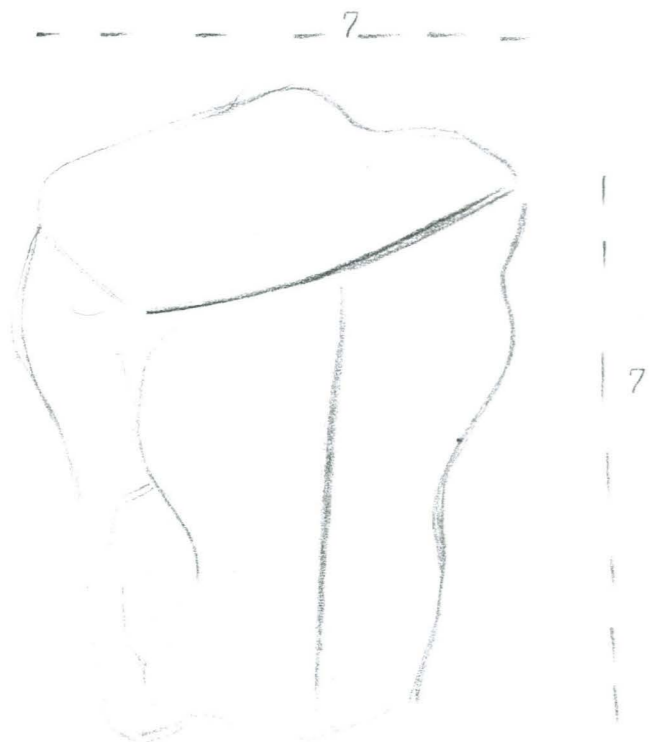
2) Ruumisarkun osa, ilm. kannen jalkapäätä.

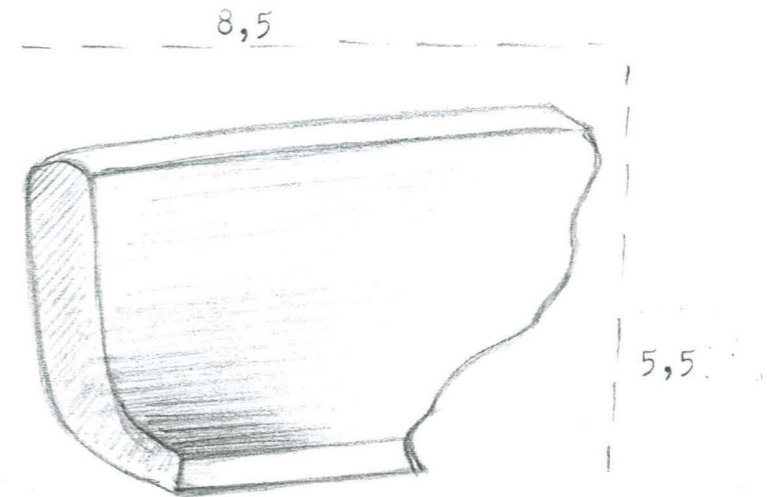
3) Puunkappale, skulpturaalisesti käsitelty ja osittain punamaalin peittämä. Ilm. osa kuorituolista, alttarikaapista t.m.s.

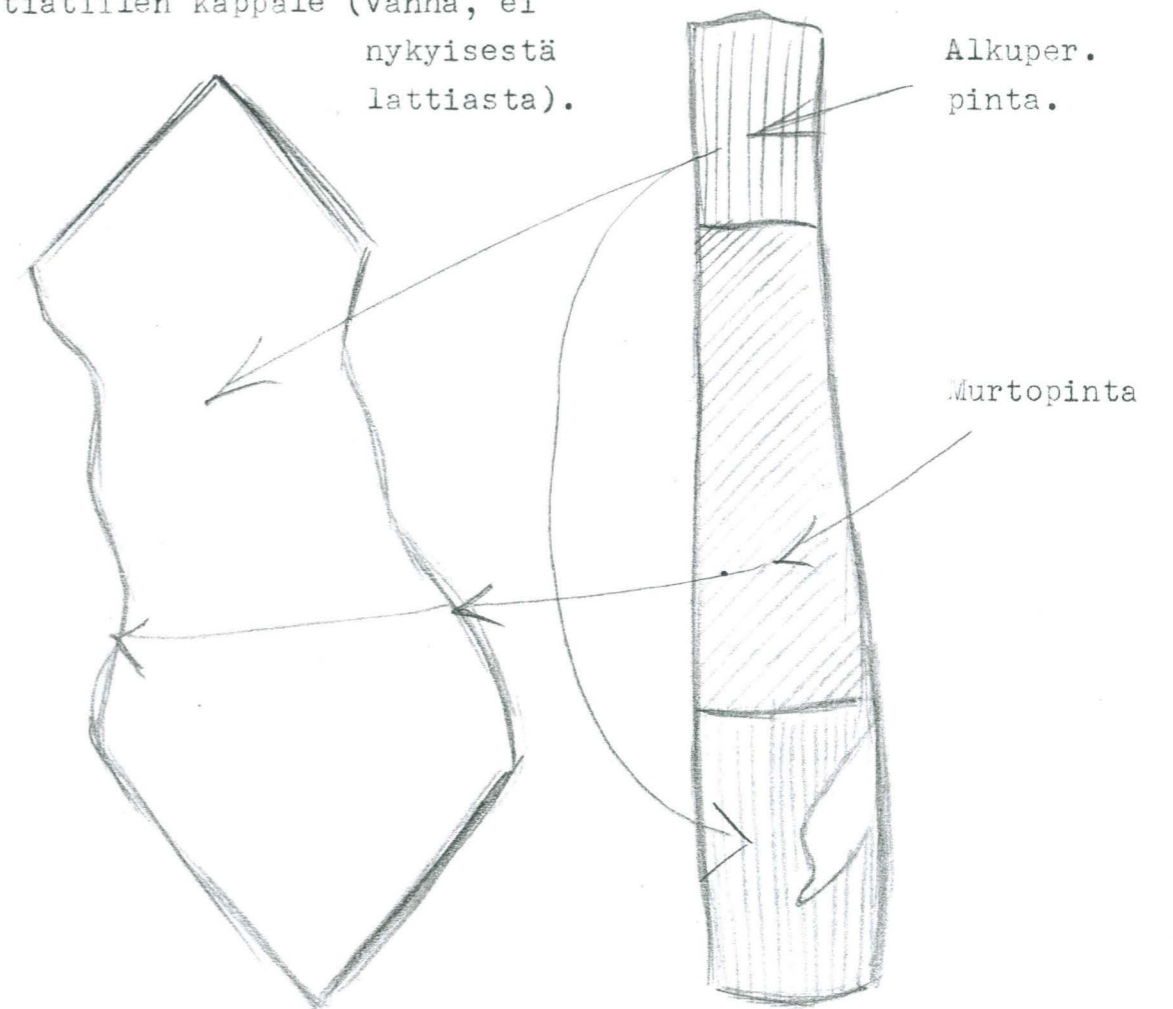
4) Profilitiilen (?) kappale.

5) Kattotiilen (?) kappale. Pinnassa paikoitellen kalkkilaastin jätettä.

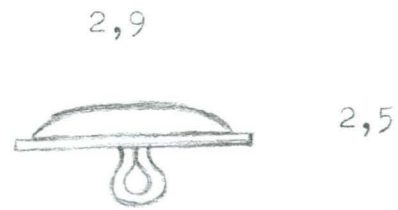

6) Lattiatiilen kappale (vanha, ei nykyisestä lattiasta).

Sakariston oven - keskikäytävän välisestä kanavasta löytyi toinenkin samantapaisen tiilen kappale.

7) Messinkinappi, pyöreä ja kupera.

8) Kupariraha, pahasti homehtunut. Tekstiä osittain näkyvissä.

9) Lasihelmi, sinertävä, pyöreä.

Läpim. 0,8 cm.

10) Sylinterinmuotoisen, putkimaisen karneolihelmen (?) katkelma.

Punainen.

Sakariston oven ja alttarin edustan välistä kanavaa kaivettaessa tavattiin luiden ohella luhistuneen arkun lautoja, jotka olivat kirkon suuntaiset. Ne kivet, jotka tulivat esille, eivät näyttäneet olevan alkuperäisillä paikoillaan vaan ulottuivat luut usein kivien alle. Arkkulautojen yläreunat olivat n. 50 cm. lattiapinnan alapuolella.

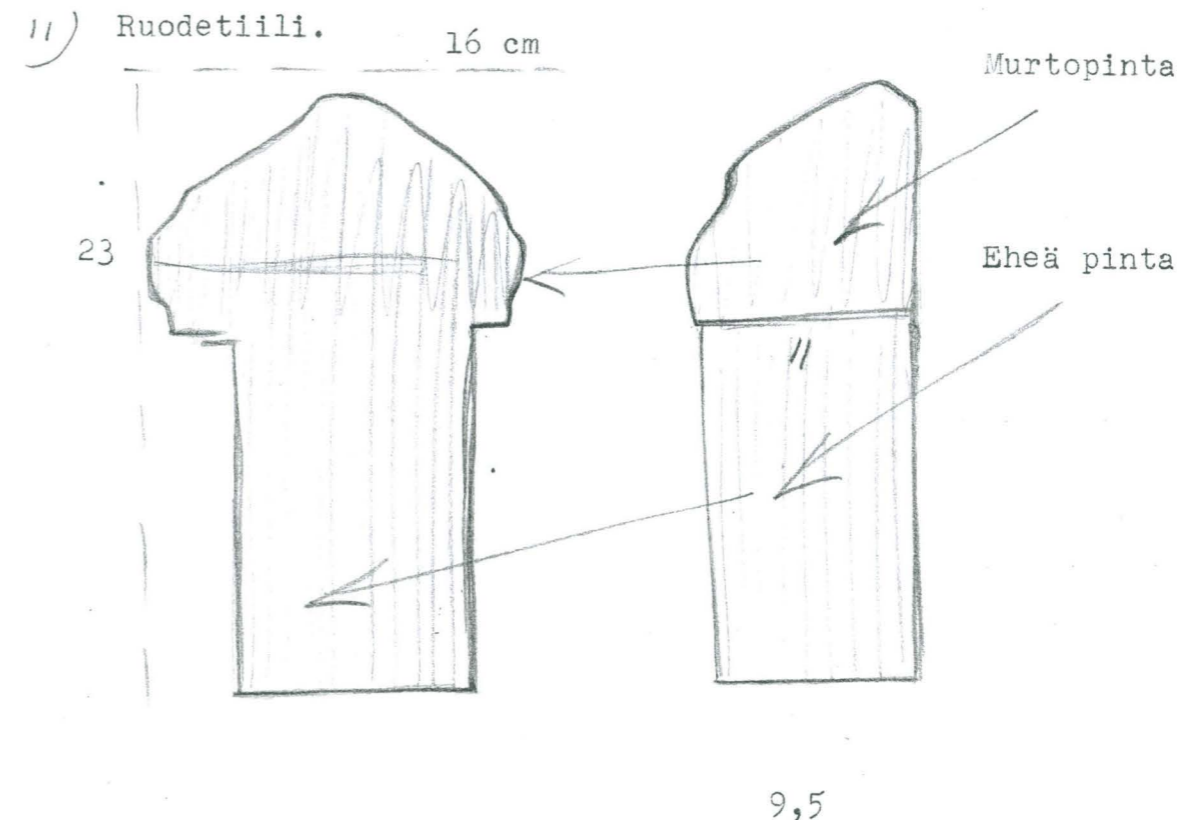
Sakariston ja kirkon välisen oviaukon pohjan muodostivat erisuuruiset vuolukivilaatat, joiden alla oli tiilenpätkien ja kalkkilaastin muodostama pohja. Tämän alla oli isompien, louhittujen kivien muodostama muuraus, joka liittyy ympäröivän seinän perusmuuraukseen. Oviaukon kaakkoisnurkan alla oleva kivi oli erittäin hauras ja murtunut, joten on luultavaa, että se on vaurioitunut kirkon palossa 1300 - l. lopulla. Oviaukon alla olevan muurauksen alta tuli esille puhdas hiekka.

Oven pohjaa purettiin n. 60 cm:n syvyyteen sakariston lattiasta laskien.

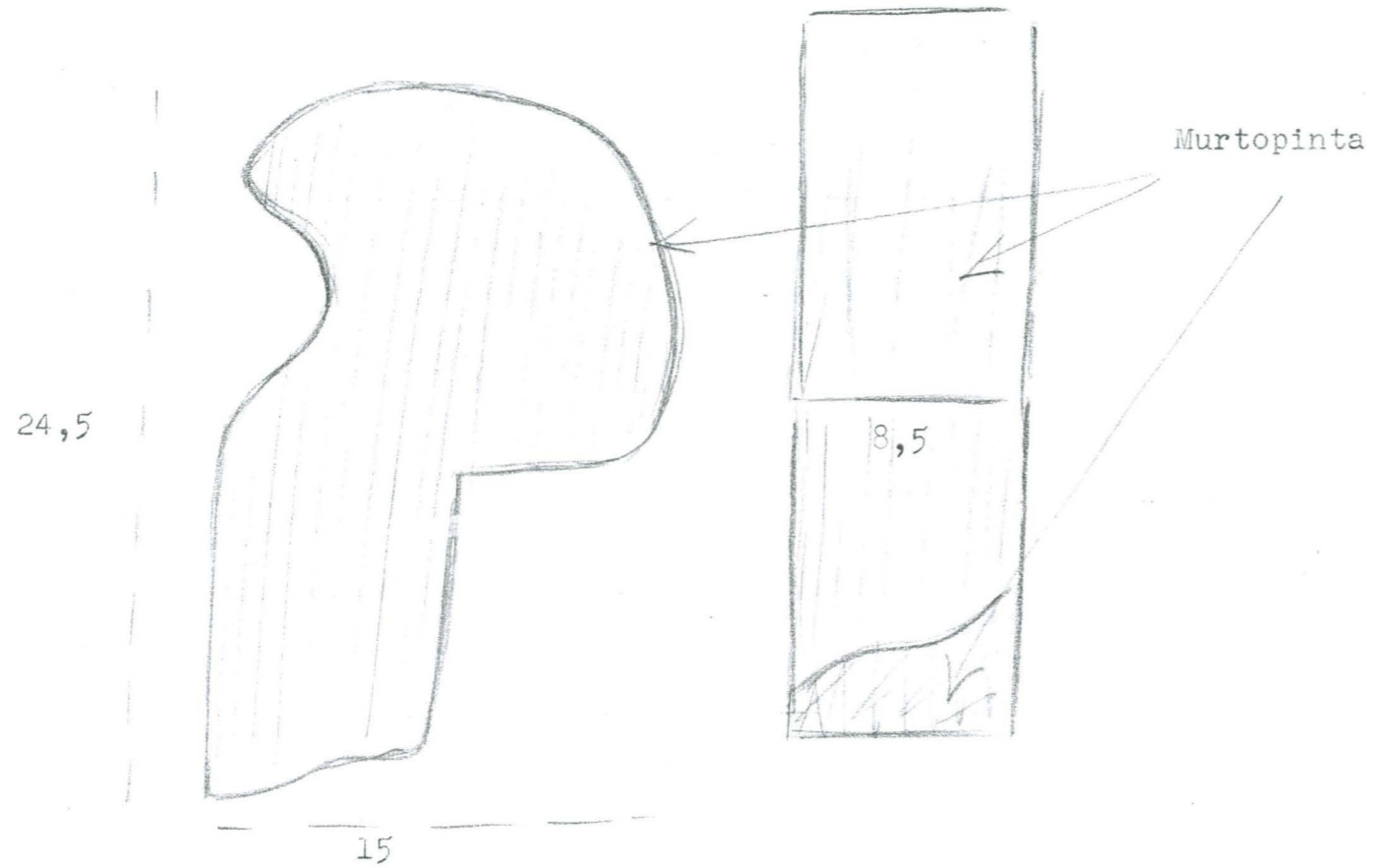
Kanava, joka ulottuu kuorin poikkikanavan pohjoisosasta kirkon

itäseinään alttarin pohjoispuolella. Kaivettiin n. 40-50 cm:n syvyyteen. Kirkon koillisnurkan penkkiryhmän lounaiskulman kohdalta tuli esille luontainen harmaakivi, jonka pinnassa oli runsaasti kalkkilaastia. Kiven alla oli toinen, syvälle ulottuva kivi, joka jätettiin paikoilleen. Päälimmäinen kivi on ilmeisesti vasta kirkon restauroinnin yhteydessä joutunut nykyiselle paikalleen. Kaivannon itäpäässä, aivan seinän perusmuurauksen vieressä oli lisäksi kaksi luontaista kiveä, joiden välissä ei ollut laastia. Myöskin nämä kivet näyttävät joutuneen tähän vasta myöhäisenä aikana. Kivet poistettiin.

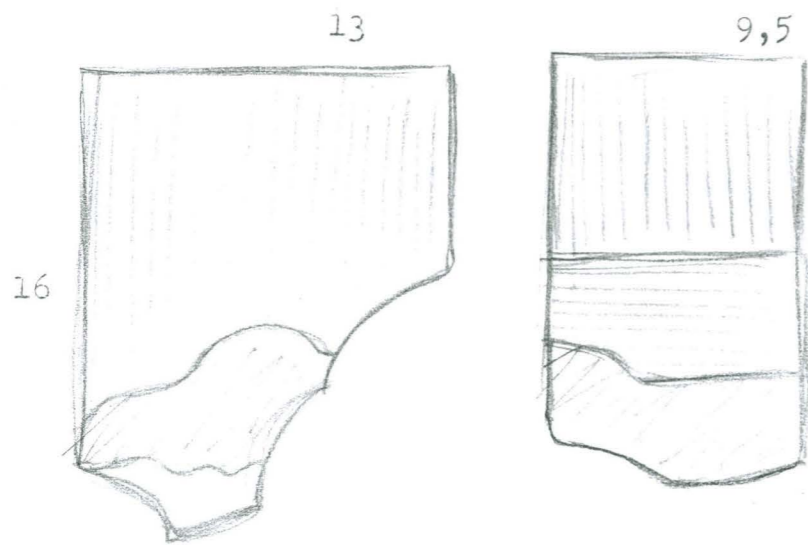
Löytöjä:

12) Ruodetiilen katkelma.

13) Profilitiilen katkelma.

14) 1 äyrin kupariraha v:lta 1719.
Ulrika Eleonora.
Läpim. 2,5 cm.

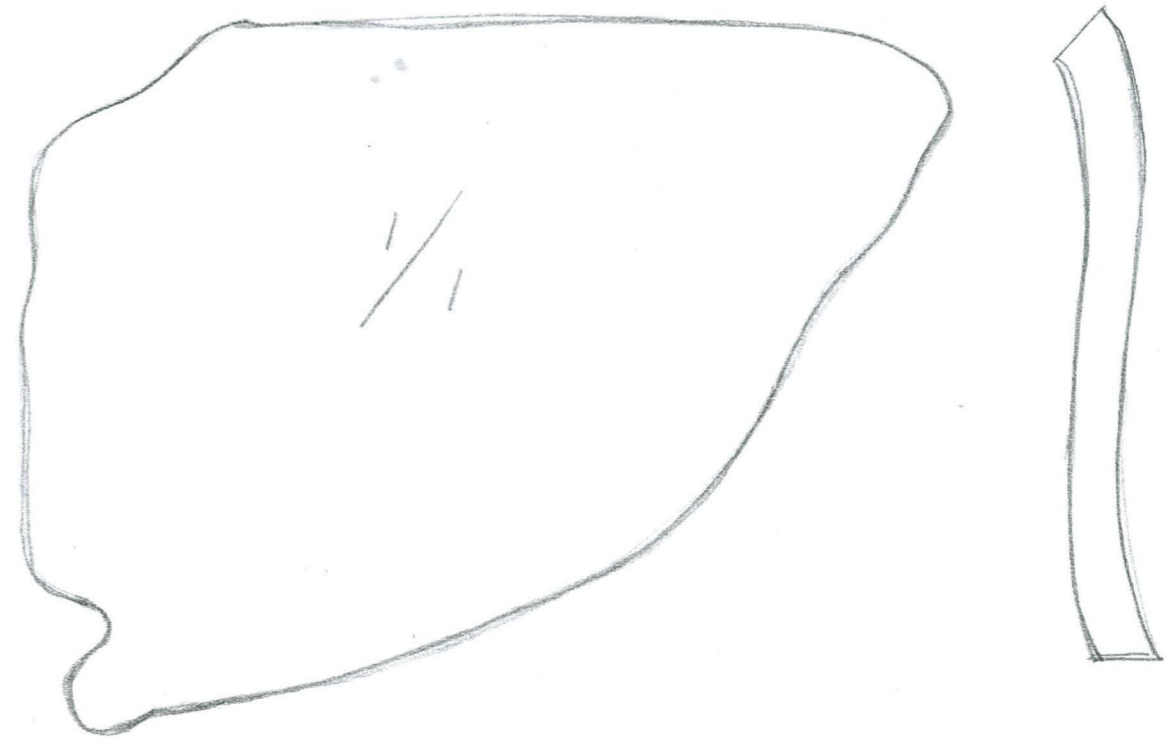
*Karhu
339*

Kanava, joka ulottuu kuorin poikkikanavan eteläosasta, alttarin eteläpuolelta kirkon itäseinään. Kaivettiin n. 40 - 50 cm. syväksi. Esille tuli yhteensä kolme kiviryhmää, osittain louhituista, osittain luontaisia harmaakiviä, kaikki laastia vailla. Vain ne osat, jotka jäävät kanavan määrämittyjen sisäpuolelle, poistettiin.

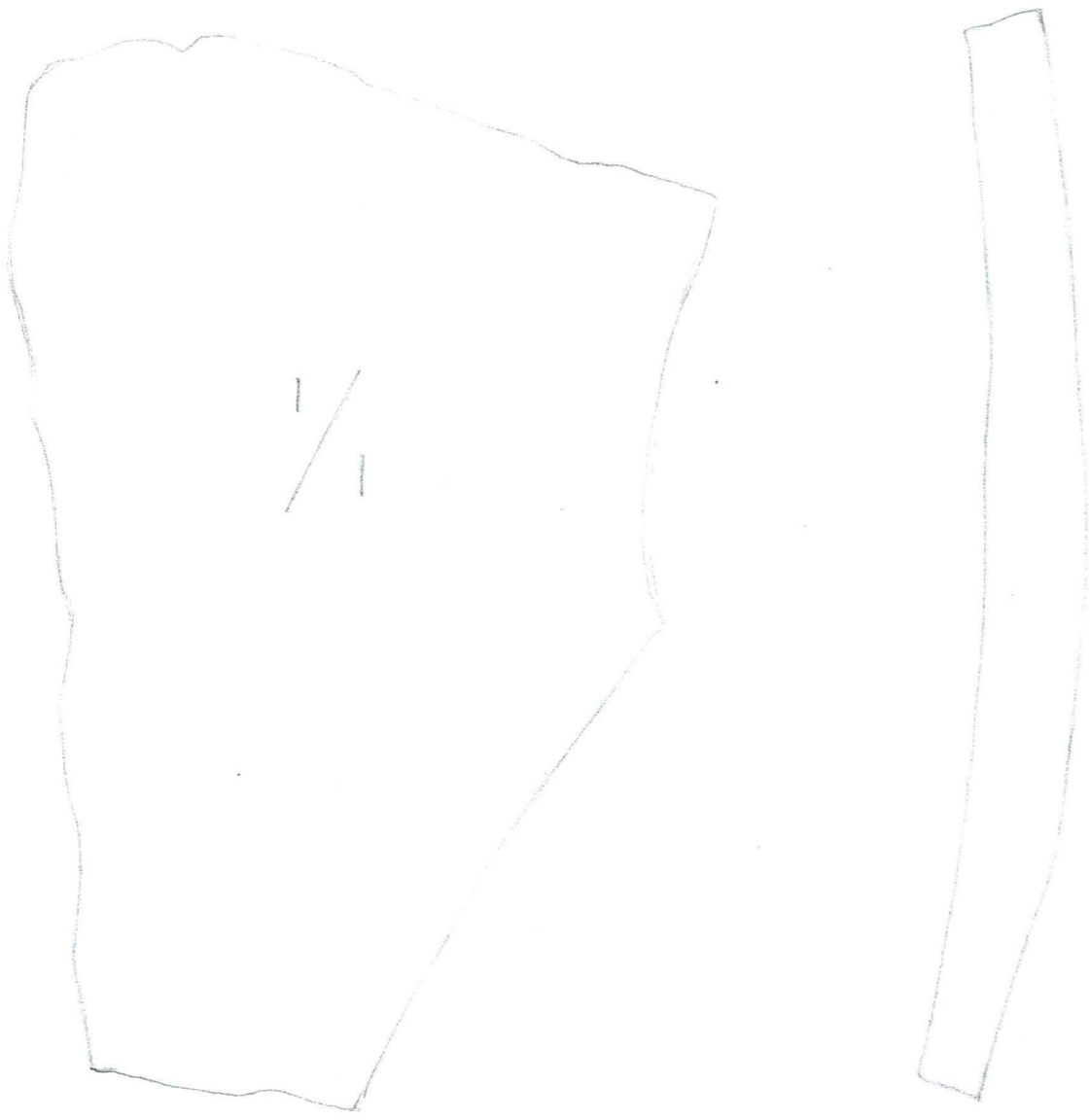
Löytöjä:

15) Ruumisarkun kädensija, rautainen, pahasti ruostunut. Muoto sama kuin kahvassa n:o 1, 12,5 x 6.

16) Kattotiilen kappale (?) Reunoissa kaikkialla murtopinta.

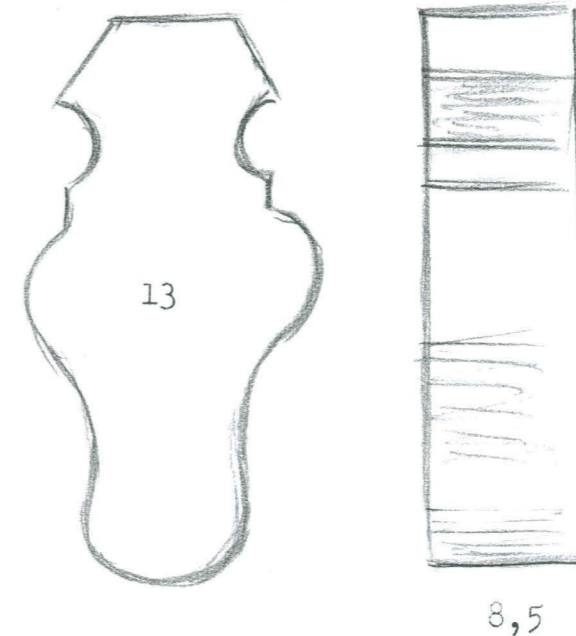

17) Kattotiilen (?) kappale. Paikoitellen nokinen. Reunoissa kaikkialla murtopinta.

Löytöjä:

18) Ruodetiili, osittain laastin peittämä.
(ikkunan puite-tiili)

25

19) 1/6 äyrin kupariraha v:lta 1716 (C. XII. R S).

20) 1/4 äyrin -"- -"- 1634.

1.5.

Keskikäytävään tehty kaivanto.

Kuorin poikkikanavan ja kirkon poikkikäytävän välinen osa.

Mitään kivilatomuksia tästä ei tullut esille.

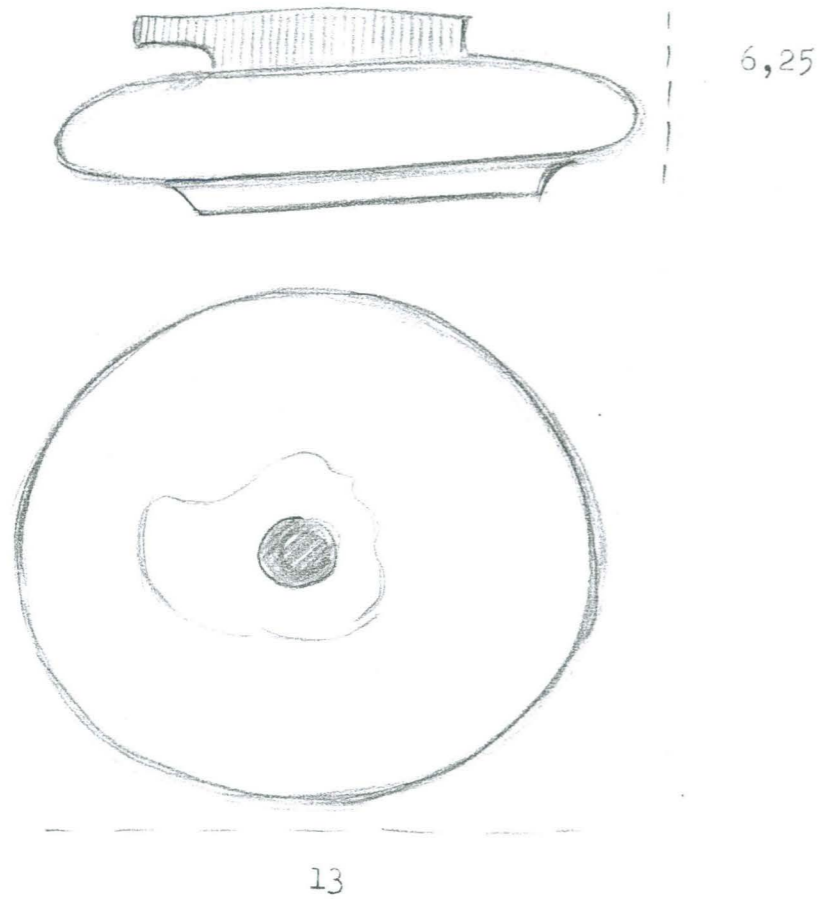
Täytemaasta kohta betonikerroksen alta tuli esille seuraavat löydöt:

Kuorin poikkikanavan keskiosa, alttarin sivuilla olevien kanavien välissä.

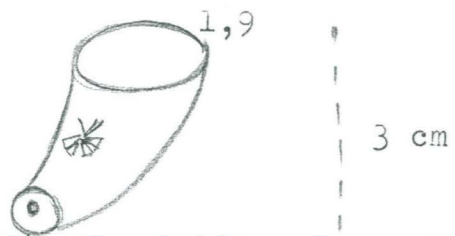
Altтарin ja koillisen pilarin välistä tuli esille kolmen louhitun, päällekkäisen harmaakiven muodostama kivilatomus, joka muodostaa vastineen sille latomukselle, joka tuli esille alttarin ja kaakkoisen pilarin välistä. Laastia kivien välissä ei ollut. Alimman kiven alla oli puhdasta hiekkaa.

347
593

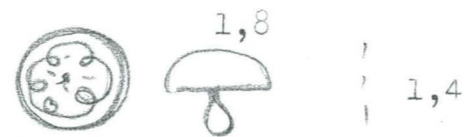
21) Ruumisarkun jalka, sorvaamalla puusta tehty.

22) Liitupiipun pesä.

23) Messinkinappi, reliefikoristelulla varustettu.

24) Pärlimo - nappi.

25) Kupariraha v:lta 1718 (?), 1 äyri.

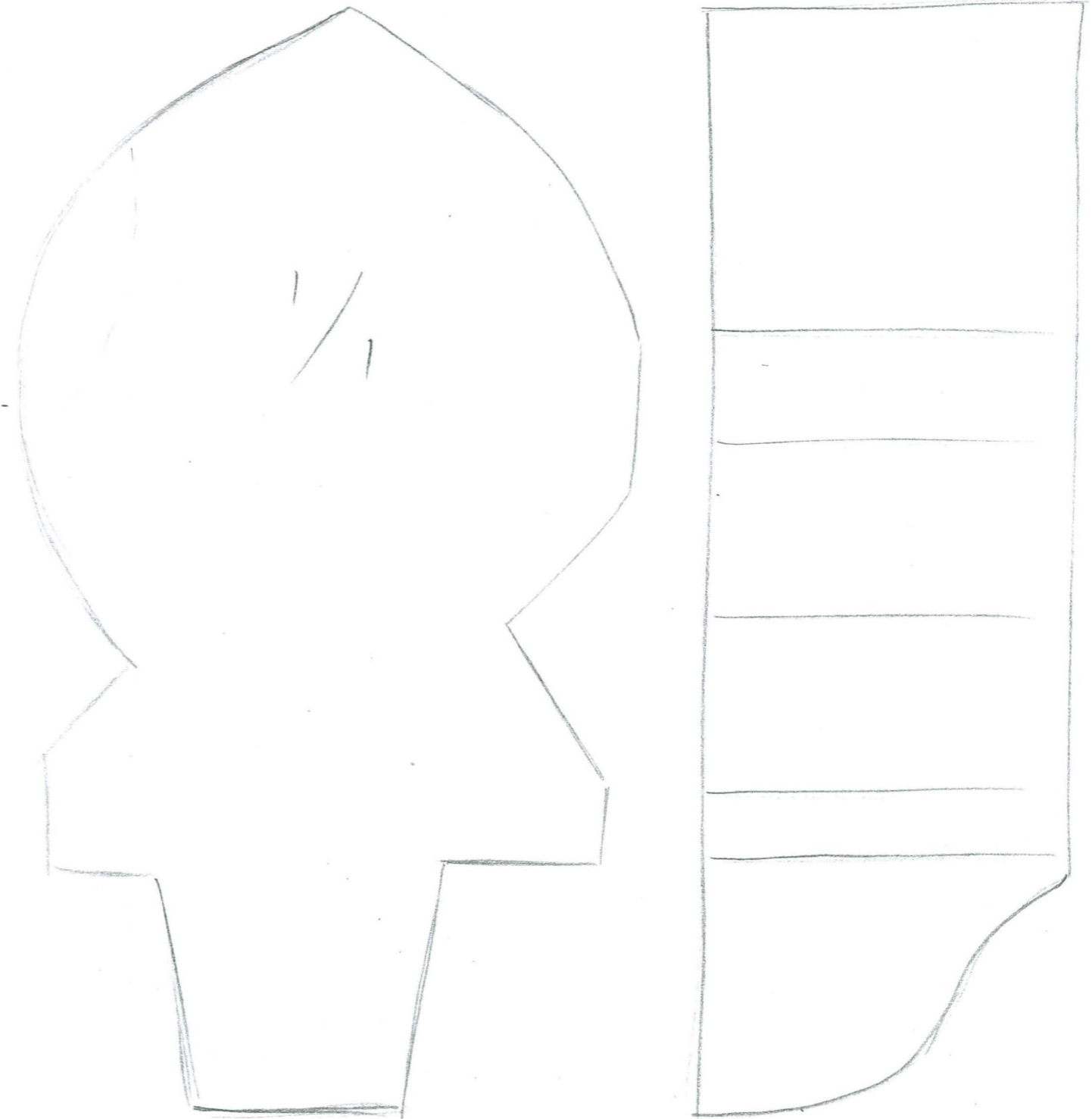
26) - " - 1719 , " ,

27) Kupariraha v:lta 1725 , 1 äyri.

28) Kankaenkappale. Kudoksessa seikkaperäistä koristelua.
Väri ruskahtava.

n. 29 x 24

29)

30) Kuodetiili, rikkoinen.

A r k u t III - XI

Kaikki arkut olivat kokoonlysähtäneet siten, että mikäli kansi vielä oli olemassa, tämä oli arkun pohjassa kiinni. Täydellisiä luurankoja ei ollut, vain muutamia reisiluita ja kalloja. Arkku VII 7 oli tyhjä ja ilman kantta. Arkkujen III ja IV kummassakin päässä oli jätteitä pohj.-eteläsuuntaisesta lautaseinämästä, jonka tehtävänä ilm. on hautaa kaivettaessa ollut tukea kaivantoa. Sivuilta lautaseinämien jätteitä ei tavattu. Seinämien korkeus n. 38 - 40 cm, yläreuna n. 50 cm. lattian yläreunasta.

Arkku V oli vinoasennossa, itäpää mainitun läntisen lautaseinämän päällä.

Löytöja arkusta V

31) Kaksi onttoa, päärynämuotoista lasihelmeä, reiät kummassakin päässä.

1,1

1,2

Arkku XII oli kokoonlysähtänyt sisältäen vielä kallon ja reisiluita, joita kuitenkin oli liikuteltu. Itäpään yläreuna 95 cm, länsipään yläreuna 70 cm lattian pinnasta.

Arkku XIII oli alunperin haudattu arkku XII:n päälle. Nyt olivat arkut osittain sisäkkäin. Itäpään yläreuna 95 cm, länsipään yläreuna 38 cm lattiapinnasta. Arkussa kallo ja muutamia selkäranganikamia sekä

Löytö 32) Hikiliina, samantapaisesta kankaasta kuin n:o 28.

Arkku XIV Jäljellä ainoastaan eteläkylki ja kannen eteläpuolisko sekä kallo ja muutamia luita. Kallon lähellä samantapainen hikiliina kuin n:o 32.

Löytö 33) Hikiliina, samantapaisesta kankaasta kuin n:o 28 ja 32.

Arkkujen XIII ja XVI välistä löytyi

Löytö 34) Hikiliina, samantapaisesta kankaasta kuin n:o 33.

Löytö 35) Ruotsal. kupariraha vlta 1666, läpim. 2,5 cm.

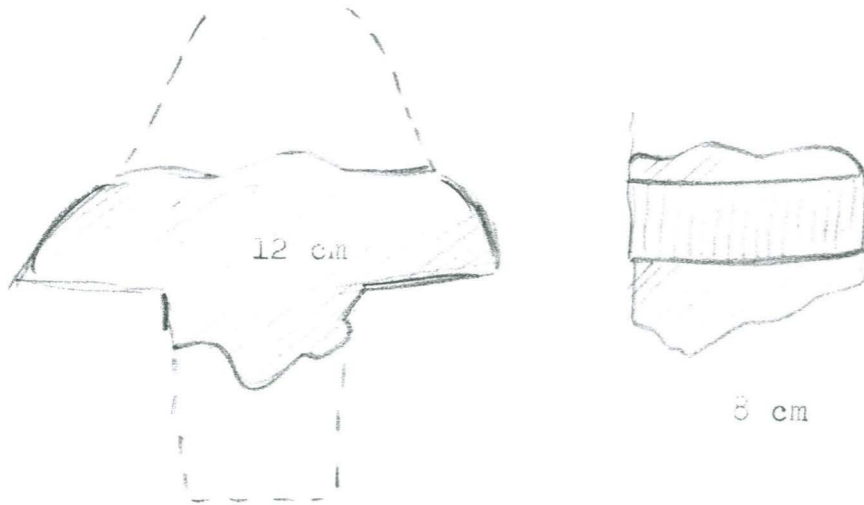
Löytö 36) Ruotsal. kupariraha vlta 1719, läpim. 2,4 cm. (1 äyri)

Arkku XV oli arkku XIV:n alla. Jäljellä oli ainoastaan pohja ja sivujen alaosat.

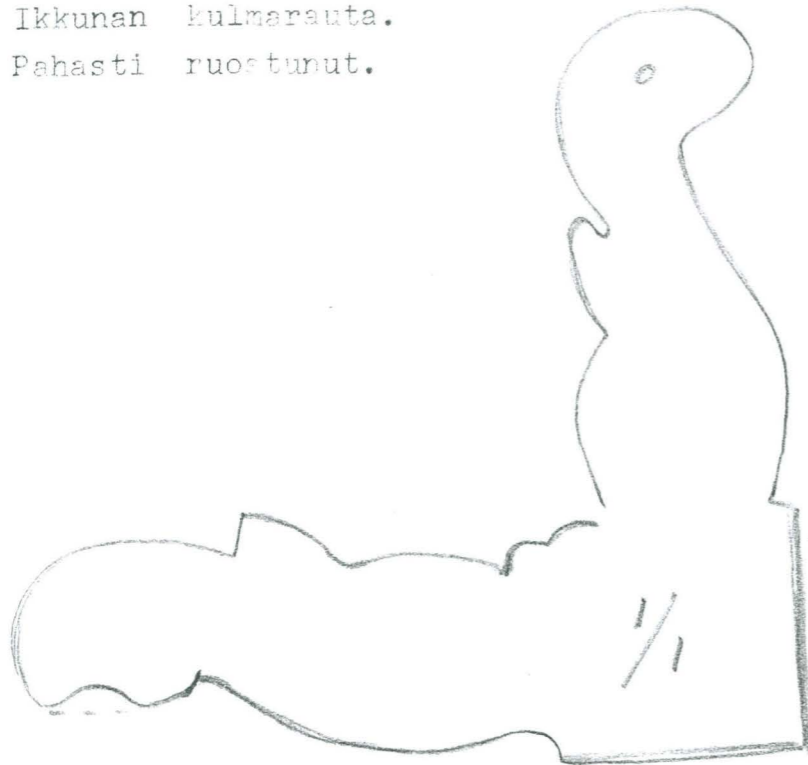
Asehuoneen poikkikanava kaivettiin n. 50 cm syvyiseksi ja 65 cm levyiseksi. Tiililattian alla oli n. 10 - 20 cm vahvuinen betonikerros ja tämän alla mullensekainen hiekka, jossa luita, mutta ei eheitä arkuja eikä arkun osia.

Löytöjä:

37) Ruodetiilen kappale.

38) Ikkunan kulmarauta.
Pahasti ruostunut.

Asehuoneen - kirkkokuoneen välisen oven pohja. Lattiatiilien alla betonikerros, n. 10 cm. ja tämän alla erikokoisia, kalkkilaastilla toisiinsa liitettyjä hermaakiviä, jotka olivat liitoksessa varsinaisen seinämuurauksen kanssa. Tähän puhkaistiin n. 80 cm levyinen ja 50 cm syvyinen kanava, joka yhdistää asehuoneen poikkikanavan kirkkokuoneen poikkikanavaan.

Asehuoneen - keskilaivan välinen poikkikanava.
Kaivettiin n. 70 cm syvyiseksi ja 65 cm levyiseksi.

Arkku XVI Vain pohjoislaidan alaosa ja pohjan pohjoislaita olivat säilyneet kaivannon kohdalla. Länsipään yläreuna 56 ja itäpään yläreuna 38 cm lattiapinnan alapuolella.

Arkku XVII Vain arkun länsiosa tuli näkyviin ja peitettiin uudelleen. Kantta ei arkussa ole ja luita ei tavattu. Yläreuna n. 79 cm lattiapinnan alapuolella.

Arkku XVIII Vain arkun etelälaidan alaosa ja pohjan eteläreuna tulivat kaivannon kohdalla näkyviin. Luita ei arkun kohdalla ollut. Laidan yläreuna 47 ja pohja 60 cm lattiapinnan alapuolella.

Lisäksi tuli kaivannon itälaidasta esille kivilatamus, tehty luontaisista ja lohkotuista kivistä, joiden välissä ei ollut laastia. Alimman kiven alareunaa ja latomuksen itäpäätä ei voinut todeta. Kaivannon kohdalla näkyvät osat poistettiin n. 70 cm syvyyteen.

Keskikäytävän itäosan
uusintakaivaus.

Kun käytävän kohdalla olevan kaivannon seinät oli tuettu laudoilla jatkettiin kaivausta siten, että itäosa tuli n. 130 cm ja länsiosa (kirjon keskellä) 150 cm syvyiseksi. Ensimmäisenä tuli aivan alttariaitauksen edustalta esille arkku XIX, josta ei ollut muuta säilynyt kuin kannen keskilauta ja muutamia lappeellaan olevia sivulautoja. Kansilaudan itäpää n. 129 ja länsipää 130 cm. lattiapinnasta (kuorissa lattia korkeammalla kuin muualla kirkossa).

Irtolöytöjä:

39) Tinattu, rokokootyylinen arkunlyöte, löydetty kahtena kappa-

leena n. 130 cm. syvyydestä.

40) Rautainen arkunkahva barokkityylisine lyötteineen.

41) Raidallisen villakankaan kappale, ilm. hameen helmasta.

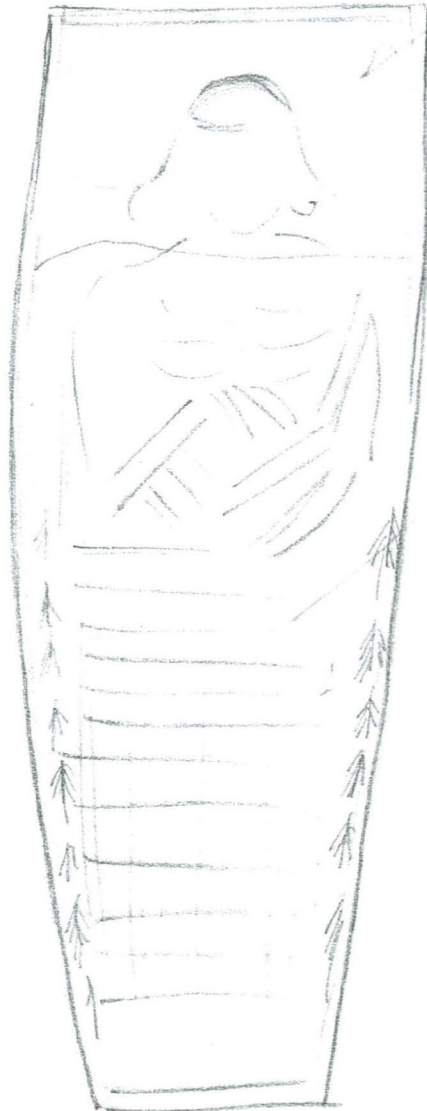
Keskikäytävän kaivannon länsiosa, poikkikäytävästä länteen.

Länsiosa kaivettiin n. 130 cm ja itäosa (kirkon keskellä) n. 150 cm syviseksi.

(Arkun itäpään pohja 86 cm
(ja länsipään 80 cm latti-
(an alapuolella.

Arkku XX oli ehjä

Valok.

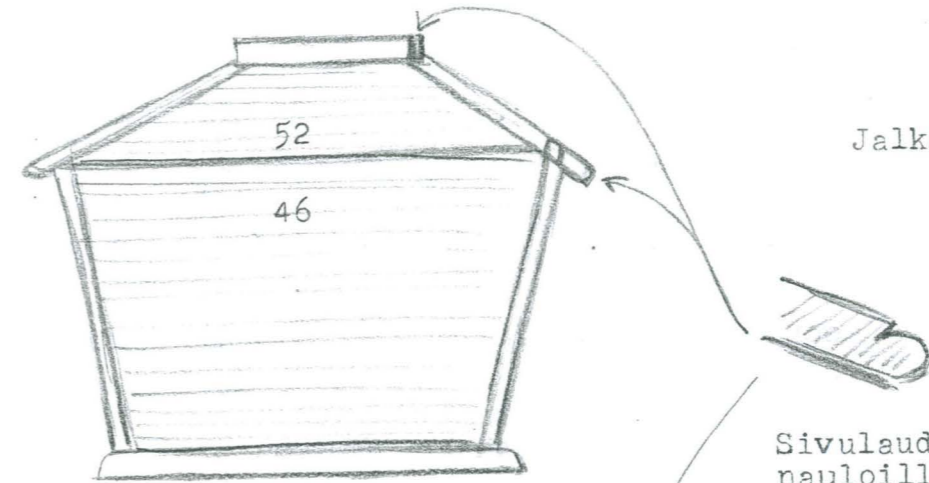

Sammalta
tyynyn täytteenä

Peite ohuesta
harsosta, mustunut.

Alla höylälastuja

Kuusenhavuja
reunoilla

Jalkapää

Sivulaudat
nauloilla päätyihin
kiinnitetty.

38

Kahvoja arkussa ei ollut.

Mustaksi maalattu.
Sisältä maalaamaton.

65

212

52

Arkku XXI Kokoonlysähtänyt, vain kannen pohjoispuolisko ja varsin. arkun sivulaudat jäljellä. Itäpää 72 cm, länsipää 70 cm lattiapinnan alapuolella.

Arkku XXII Kokoonlysähtänyt. Itäpää 115 cm, länsipää 110 cm lattiapinnan alapuolella.

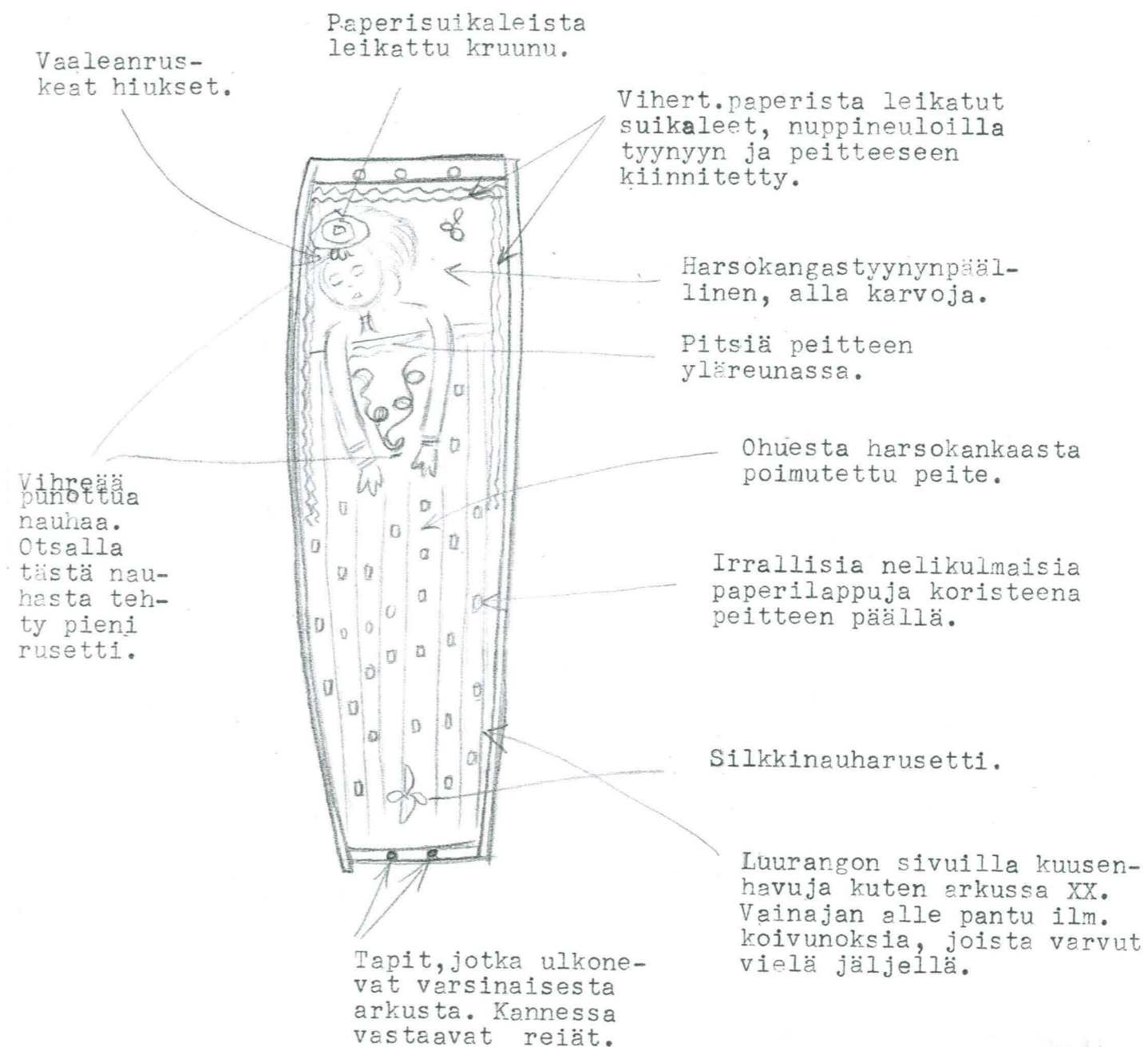
Arkku XXIII Kokoonlysähtänyt. Itäpää 90 cm, länsipää 85 cm lattiapinnan alapuolella.

Arkku XXIV Kokoonlysähtänyt. Itäpää 70 cm, länsipää 65 cm lattiapinnan alapuolella.

Arkku XXV Kokoonlysähtänyt. Itäpää 80 cm, länsipää 80 cm lattiapinnan alapuolella.

Arkku XXVI Eheä. Itäpää 90 cm, länsipää 85 cm lattiapinnan alapuolella, tehty honkalaudoista. Laudat takonauhoilla toisiinsa kiinnitetty. Maalaamaton. Tyypiltään samanlainen kuin arkku XX. Metallikahvoja ei ollut. Valokuvattu. 36852-55

Arkussa nuoren tytön ruumis.

Löytöjä:

42) Katkelma vihreätä, punottua nauhaa arkusta. Tästä nauhasta oli vainajan otsalla, hiuksiin kiinnitettynä pieni rusetti ja vatsan kohdalla, peitteen päällä pitempi kiemura koristeena.

Arkku XXVII Kokoonlysähtänyt. Itäpää 110 cm, länsipää 105 cm lattiapinnan alapuolella.

Arkku XXVIII Kokoonlysähtänyt. Itäpää 125 cm, länsipää 120 cm lattiapinnan alapuolella.

Arkku XXIX Kokoonlysähtänyt. Itäpää 115 cm, länsipää 95 cm lattiapinnan alapuolella.

Arkku XXX Kokoonlysähtänyt. Itäpää 80 cm, länsipää 65 cm lattiapinnan alapuolella.

Arkku XXXI Kokoonlysähtänyt. Itäpää 95 cm, länsipää 80 cm lattiapinnan alapuolella.

Arkku XXXII Kokoonlysähtänyt, lapsen arkku. N. 115 cm lattiapinnan alapuolella.

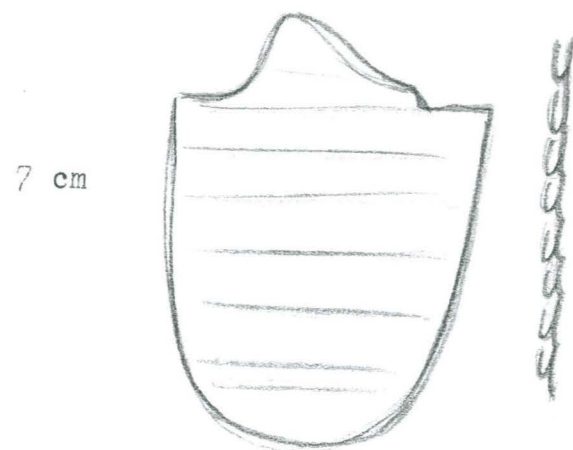
Arkku XXXIII Kokoonlysähtänyt. Itäpää 110 cm, länsipää 100 cm lattiapinnan alapuolella.

Arkku XXXIV Kokoonlysähtänyt. Itäpää 115 cm, länsipää 90 cm lattiapinnan alapuolella.

Irtolöytöjä keskikäytävän kaivannon länsiosasta, arkkujen välistä:

43) Juomalasin (2) kappale.

Lasissa poikkijuovat sekä sisä- että ulkopinnassa.

5,25 cm

44) Ruotsal. kupariraha, vltta 1716. Läpim. 2,4 cm.

45) -- " -- . Läpim. 2,2 cm.

46) Kupari- tai messinkisormuksen (?) katkelmia 5 kpl.

Kirkon sisällä päättyivät kaivaustyöt 15.5.45. Läntisessä eteisessä jatkettiin kaivamista 16.5. →

Löytöjä:

47) Ruotsal. kupariraha, läpim. 2,6 cm.

Kirkon länsipäädyn ja läntisen eteisen välisen oven alle puhkaistu aukko.

Aukon yläreuna n. 75 cm eteisen lattiapinnan alapuolella, aukon suurin leveys n. 82 cm. Seinän perusmuuraus päättyy tässä n. 100 cm. eteisen lattiapinnan alapuolelle, samalle tasolle missä puhdas hiekka alkaa.

Länsipäädyn eteisen ulko-oven itäpuolelle, lattiapinnan alapuolelle, seinän perusmuuraukseen puhkaistu aukko. Perusmuuraus ulottuu tässä n. 130 cm eteisen lattiapinnan alapuolelle. Alimmat kivet lepäävät puhtaalla, koskemattomalla hiekalla. Perusmuuraus on tässä erittäin epäsäännöllistä, tehty erikokoisista harmaakivistä. Kivien välissä on laastia vain n. 50 cm syvyyteen.

Kaivaustöihin ja betonin valamiseen ottivat osaa

Länsipäädyn eteisen lattiaan tehty kaivanto.

Kaivettiin kirkon länsiseinän oven edustalta viistoon eteisen ulko-oven eteläpuolelle. Lattiatiilien alla n. 10 cm. vahvuinen betonikerros, tämän alla n. 100 cm vahvuinen kulttuurikerros, jossa mullansekaista hiekkaa, jossa erikokoisia harmaakiviä ilman mitään järjestystä sekä ruumisarkkujen jätteilöitä. Ainoastaan kahdesta arkusta oli niin paljon jätteilöitä säilynyt, että niiden koko suurin piirtein voitiin todeta. Kulttuurikerroksen alla on puhdas, kivetön hiekka, jossa on selviä nähtävissä vuosikerrostumia.

Arkku XXXV Kokoonllysähtänyt. Itäpää 85 cm, länsipää 83 cm. Lattiapinnan alapuolella.

Arkku XXXVI Kokoonllysähtänyt. Itäpää 88 cm, länsipää 90 cm. Lattiapinnan alapuolella.

Löytöjä:

47) Ruotsal. kupariraha, läpim. 2,6 cm.

Kirkon länsipäädyn ja läntisen eteisen välisen oven alle puukaistu aukko.

Aukon yläreuna n. 75 cm eteisen lattiapinnan alapuolella, aukon suurin leveys n. 82 cm. Seinän perusmuuraus päättyy tässä n. 100 cm. eteisen lattiapinnan alapuolelle, samalle tasolle missä puhdas hiekka alkaa.

Länsipäädyn eteisen ulko-oven itäpuolelle, lattiapinnan alapuolelle, seinän perusmuuraukseen puukaistu aukko. Perusmuuraus ulottuu tässä n. 130 cm eteisen lattiapinnan alapuolelle. Almat kivet lepäävät puhtaalla, koskemattomalla hiekalla. Perusmuuraus on tässä erittäin epäsäännöllistä, tehty erikokoisista harmaakivistä. Kivien välissä on laastia vain n. 50 cm syvyyteen.

Kaivaustöihin ja betonin valamiseen ottivat osaa:

Rak, mest. Lauri Mattila,
Työnjohtaja Oskari Lehto
Tauno Tuominen
Aarne Leino
Jussi Nurmi
Kaarle Nummenpää
Eemil Varjonen
Olavi Vainikainen
Valtteri Suovanen
Anna Säilönoja
Fanni Järvi.

Lämpöjohtojen asentamisesta tulee huolehtimaan Huber O/Y.

Vinterin kappeli.

Vinter, Heikki Helmer, postivirk. Kauppiask. 11 c

- "- Jenny, os. Somero, neiti
- "- Kalle, Huittinen
- "- Kate, kanslisti, Valkeakoski
- "- Lydia, rouva, Kaivok. 14 B

Muutamia muuttanut Helsinkiin viime vuosina.

Peltikatto v:lta 1936, jolloin koulu rakennettiin.

Lars Pettersson